

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Nikolai Edinger Balles Amindelse

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Nikolai Edinger Balles Amindelse", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1817_306_4-intro-shoot-idm84.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Den historiske baggrund

Brun og Balle og deres samtid

Som en følge af Napoleonskrigene var den nationale situation omkring 1816 på et lavpunkt. Det mest betydningsfulde tab var opløsningen af det dansk-norske dobbeltmonarki, hvor Danmark i 1814 var blevet tvunget til at afstå Norge. De to lande blev i samtiden ofte beskrevet som tvillingeriger, og med Grundtvigs ord var de "Fuld-Sødskende", dvs. helsøskende, i Norden (strofe 11). Med adskillelsen fulgte også ændrede forhold for statskirken i Norge, der havde været styret parallelt med den danske kirke fra København.

Et andet ydre krisetegn var ruinerne af hovedkirken i Danmark, Vor Frue Kirke i København, der henlå midt i byen som et resultat af englændernes bombardement af København i 1807. I sit digt anvender Grundtvig ruinerne af domkirken som et udtryk for den kirkelige tilstand (strofe 21-23).

Under den store kirkekamp i 1790'erne var specielt den traditionelle, gammeldags lutherske kristendom i en voldsom krise. Fra filosofisk hold (som engelsk deisme) blev kristendommen reduceret til slagordene Gud, dyd og udødelighed samt et moralsk levned med Jesus som et kun moralsk forbillede. Samtidig var tiden præget af oprør mod autoriteter og tro på den menneskelige fornuft og menneskehedens fremadskridende oplysning. Kampen gav sig udslag i bitre opgør mellem nedarvede teologiske og bibeltro livsopfattelser og nye livssyn, der udelukkende ønskede at bygge på den menneskelige fornuft (Kornerup 1951, s. 445).

* Se uddybende om perioden i Kornerup 1951, s. 385-477, og Lausten 1989, s. 188-204.

Den traditionelle kristendoms forsvarere, biskop Brun og biskop Balle, forsøgte i hver deres kirkelige sammenhænge at dæmme op for angrebene på kristendommen. I Norge stod biskop Brun for kirkelig konservatisme, personlig inderlighed i gudsforholdet og en bibeltro forkyndelse af Kristus (Kornerup 1951, s. 407 f.). I Danmark var biskop Balles teologiske udgangspunkt en moderat oplysningsteologi, hvor han forenede tro på åbenbaringen med en i samtiden moderne, historisk-kritisk metode. Ligeledes fastholdt han de fleste gammellutherske dogmatiske begreber. Han mente ikke, at der var konflikt mellem de kristne åbenbarede sandheder i Bibelen og fornuften. Otto Horrebøw, der som tilhænger af naturlig religion var af den opfattelse, at Gud kun talte til mennesket gennem naturen og fornuften, udså sig Balle som hovedmodstander og polemiserede mod ham i sit tidsskrift, *Jesus og Fornuften. Et Religions-Blad* (1797-1801). Balles svar var at udgive tidsskriftet *Christeligt Religionsblad under Opskrift [dvs. overskrift]: Bibelen forsvarer sig selv* (1798-1810) (se Kornerup 1951, s. 448-459).

At forbedre kristendomsundervisningen var en anden måde, Balle prøvede at forsvare den traditionelle kristendomsopfattelse på. I 1791 var han hovedforfatter til *Lærebog i den Evangelisk-christelige Religion, indrettet til Brug i de danske Skoler*, der var en kortere og mere pædagogisk forklaring eller udlægning af Luthers lille katekismus end Pontoppidans lærebog fra 1737. Ligeledes forsøgte han at forny salmesangen i kirken og bedre tilpasse den til landbefolkningens behov med en ny, autoriseret salmebog. Balle ledede selv en kommission, der efter et flerårigt, grundigt forarbejde udgav *Evangelisk-kristelig Psalmebog* i 1798.

Biskop Balles bisættelse

Balle arbejdede utrætteligt for at styrke kirke og kristendom som professor ved universitetet, som biskop, teologisk forfatter, udgiver, debattør og fra 1800 også som kongelig konfessionarius. I 1808 måtte han dog frasige sig bispeembedet på grund af personlige sorger, og i 1816 døde han som 72-årig "udtæret af Arbejde og Alderdom" (Møller 1817, s. 294).

Selve begravelseshøjtideligheden den 25. oktober bestod først og fremmest af et storstilet ligtog fra afdødes bolig gennem Københavns gader til Trinitatis kirke. Kisten blev båret af studenter og utallige borgere, flere ministre og prins Christian Frederik, den senere Christian 8., fulgte til fods. Professor Jens Møller berettede, at de satte kisten i kirken, "hvor Biskop *Münter* først holdt sin Sørgetale, og Pastor *N. F. S. Grundtvig*, en Frænde af den Hensovede, derefter tilføjede nogle Ord til hans Amindelse [dvs. minde]" (Møller 1817, s. 295). Ligtøget bevægede sig derefter videre til Petri kirke, hvor kisten midlertidigt blev bisat (Koch 1876, s. 228). Det omtalte slægtskab bestod i, at Balles første kone var Grundtvigs faster, Frederikke Severine Grundtvig.

Dødsfaldet gav anledning til yderligere hædersbevisninger, flere mindekvad blandt andre af B.S.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Ingemann, en sørgefest på universitetet og en fyldig biografi af Jens Møller (Møller 1817, se specielt s. 294-297).

Senere blev kisten stedt til hvile på Assistens Kirkegård. Efter indsamling blandt stiftets præster blev der rejst en firkantet støtte på graven smykket med en urne, flere latinske indskrifter og en bispestav omvundet af laurbær (Koch 1876, s. 237).